

Ото фон Бисмарк (1815 – 1898)

Каква роля е изиграл княз Ото фон Бисмарк за възникването на Третата българска държава? Към кои завети на „Железния канцлер“ се придържа цар Борис III? Впечатления на Георги Папакочев от една научна сесия в БАН:

Седем години след провъзгласяването на единната германска държава през 1871 г., основната заслуга за което е на княз Ото фон Бисмарк, на картата на Европа се появява Третата българска държава. Председател на Берлинския конгрес от 1878 г. е именно германският „Железен канцлер“, който отново изиграва ключова роля в европейската политика, този път при създаването на новото Княжество България. Девет дни след тържественото отбелязване на 200-годишнината от рождението на „създателя на модерна Германия“ Ото фон Бисмарк, БАН посвети специална научна сесия на неговата личност и ролята му за българското освобождение.

„Неудобната,, истина

През 1978 г., по повод 100-год. от Освобождението, в социалистическа България е публикувано изследване на един млад тогава доктор на историческите науки, специализирал в Мюнхен и Бон. Името му е Константин Косев, а книгата носи заглавието „Бисмарк, Източният въпрос и Българското освобождение 1856-1878 г.“.

„Тиражът на книгата беше минимален за онова време – едва 500 бройки, и аз като автор не успях да взема дори два екземпляра за собствения си архив“, разказва в интервю за Дойче Веле академик Косев и допълва, че първоначално изследването му било посрещнато с учудване от историческата общност, след което последвала пълна тишина. „Такива бяха тогава времената“, спомня си историкът.

Неговият колега академик Георги Марков също говори за наслояването през тези години предубеждение, че Бисмарк бил представител на аристокрацията, на милитаризма. „Константин Косев доказва още тогава с факти и документи, че канцлерът няма вина за разпокъсването на Сан-Стефанска България и за първи път открил неговата подкрепа за България на Берлинския конгрес“, пояснява пред Дойче Веле академик Марков.

„Османската империя няма място в Европа,,

По време на научната сесия в БАН Константин Косев отново припомни своите исторически изводи отпреди 37 години: „Установено е, че в планове на Ото фон Бисмарк империята на султаните е нежизнеспособна държава и в съответствие с тази своя външнополитическа стратегия канцлерът е започнал да проявява все по-голяма благосклонност към национално-освободителните движения на Балканите, включително и българското“, каза историкът и допълни, че в това отношение особено му помага Априлското въстание през 1876 година. „Неслучайно Бисмарк го възприема като истински дар от небесата, а неговото потушаване му дава възможност веднага да се присъедини към възмутената европейска общественост в защита на българите. Особено показателна е публичната му реч пред Райхстага на 5 декември 1876 година, която завършва с думите: „След извършените злодеяния на черкезите в България, за Османската империя вече няма място в Европа“.

Следва ласкавият прием в Германия на българските пратеници Драган Цанков и Марко Балабанов, които канцлерът уверил: „Аз съм убеден, че Русия няма да ви остави в беда и ако трябва, ще действа със сила, тя ще извади меч. А ние сме нейни приятели и ще я подкрепим“.

След разгрома на султана, в най-критичните моменти на Берлинския конгрес, Бисмарк отново се намесва и благодарение на неговата подкрепа Варна и Софийска област са присъединени към Княжество България, уредена е процедурата по избор на български княз и е уточнено времетраенето на руската окупация на страната, посочва Константин Косев. Бисмарк също изиграва основна роля, за запазването на Силистра за България, тъй като румънците са искали още тогава този град и са имали подкрепата на Франция и Италия.

Заветите на „Железния канцлер,,

Историкът Георги Марков припомня на свой ред двата завета на Ото фон Бисмарк. Единият – „Внимавайте с руснаците, бавно запрягат, но бързо карат!“, се основава на историческия опит на Прусия от 7-годишната война през 1762 г. и Наполеоновите войни през

1813 г., когато руската армия за втори път стига до Берлин, този път като освободителка. Вторият завет – „Никога война на два фронта“, е пренебрегнат, по думите на Марков, както от кайзер Вилхелм II, така и от Хитлер. „Със следването на тези завети от българския цар Борис III, който е бил голям почитател на Бисмарк, може да се обясни факта, че той не скъсва отношенията си с Москва и не изпраща български войски на Източния фронт“, посочва историкът. Марков цитира думите на българския монарх, казани на една от срещите му с Йоахим фон Рибентроп, който попитал царя дали може да формулира с едно изречение своята политика през тези години. „Винаги с Германия и никога против Русия“, отговорил монархът. „В условията на тази жестока Втора световна война цар Борис III действително успя – в нея участва един български санитарен влак и нищо друго. Това изигра своята роля в края на войната и беше зачетено“, твърди Марков.

За „българския Бисмарк,“

Наричайки Бисмарк „бог на разумния компромис“, друг известен историк, проф. Андрей Пантев, казва, че ролята на Бисмарк в европейската политика на Балканите трябва да бъде подложена на хладен анализ с всички отрицателни и положителни страни без амплитудни отклонения и крайни изхвърляния. „Да, Бисмарк има главна заслуга Варна да остане извън пределите на Източна Румелия, което до голяма степен обезсмисля самото съществуване на Източна Румелия. В същото време не можем да наречем Бисмарк освободител на България“, смята проф. Пантев.

„Той не позволи на княз Александър Батенберг да продължи управлението си и наричаше неговото пребиваване в България „батенбергиада“. Дори повече – наричаше кандидатурата на Фердинанд „толкова смешна, колкото и самият кандидат“. Той не позволи също така брак на българския княз с една от дъщерите на кралица Виктория“, припомня историкът и продължава със следния цитат: „Бисмарк казва: „На Балканите трябва да гори огън, за да може Германия да топли ръцете си“. Иначе е безразличен, презрителен към съдбата на „конекрадците“ край Долния Дунав. Това е крайният извод. Днес твърдим, че Стамболов бил „българският Бисмарк“, но това не говори за нашето самочувствие. Не можем да се учим само от собствената си история, а трябва да познаваме и историята на другите“, каза проф. Пантев по време на научната сесия в БАН, където беше официално обявено, че по решение на столичната община един софийски площад вече ще се нарича „Княз Ото фон Бисмарк“.

Дойче Веле